

A SANG I A FOC

EPISODI DRAMÀ-
TIC DEN MANUEL
FOLCH I TORRES



BARCELONA


IMPRENTA D'ART : PROVENÇA, 304

1913

867

A SANG I A FOC





Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

MANUEL FOLCH I TORRES

—
—

A SANG I A FOC

EPISODI DRAMÀTIC



BARCELONA

IMPRESA D'ART : PROVENÇA, 304

1915

Aquesta obra és propietat del seu autor, i ningú, sense el seu permís, podrà reimprimir-la ni traduir-la.

La *Sociedad de Autores Españoles* és l'única encarregada de cobrar els drets de representació.

S'ha fet el dipòsit que la llei senyala.

PREFACI

PREFACI ¹

Per més que em cregui que sia prou clara la tendència general del drama a la representació del qual aneu a assistir, fent, per tant, sobrer tot allò que sobre d'ell pugui dir-vos, no deixa per això d'acorar-me la temensa de què les circumstancies especialíssimes dels dies en què va a pendre plasticitat al damunt dels escenaris, congrfin contra d'ell el perill — mal sia no més que remot — de que — a despit meu — tot allò que, en l'acció dramàtica és purament accidental, acabi per ressortir, davant dels vostres ulls i de la vostra consideració, amb un relleu massa vistent que esborri i no deixi comprendre ço que és nexa i nota d'ella.

I heusaquí, senyors, explicat el perquè d'aquest parlament, que no té altre caràcter que el d'una explicació previa, que no dubto haurà de semblar-vos més oportuna i justificada a mida que veieu com van descapdallant-se, al damunt d'aquestes taules, les escenes del meu drama.

Amb dir que elles se passen en terres trepidantes ara del retrunyir dels canons i enrogides de la sang de tantes víctimes com se sacrifiquen a cada topada dels exèrcits beligerants, i que l'assumpte es fonamenta en un suposat episodi d'aquesta lluita for-

1) Fragment de la conferencia de la qual l'autor va fer precedir la representació-estrena d'aquesta obra.

midable, començareu de comprendre la necessitat de que per endavant m'apressi a esvaïr possibles malentesos, tenint en compte que encara que de fet siguem estranys a aquest espaventable litigi internacional que ara es pledeja, per raó dels llaços d'universal solidaritat que ens uneixen amb tots els homes, pocs d'entre nosaltres se'n trobarien que, avençant-se al definitiu i inapelable veredict de l'Historia, no haguessin prèns partit — anc que no sia més que platònicament — en prò de la causa d'uns o altres dels estols que breguen en terres i mars de part d'amunt d'Europa.

Així, doncs, és un cert estat d'apassionament el que han determinat les dites circumstancies, apassionament del qual ningú — ni jo mateix — se n'haurà pogut completament sotstreure, i d'aquí ve el perill de què, sobtant-vos desprevinguts la taula escènica, podessiu creure-la tendenciosa en un o altre sentit.

Res com això, senyors, desvirtuaría tant la significació de la meva obra i l'intenció que em va guiar a l'escriure-la.

Sentireu en ella — és veritat — que els invadits blasmen dels invasors i que aquests s'entreguen a violències de totes les guerres gairebé inseparables; mes entengui's que en això, que no és més que circumstancial, ni allò que diuen els uns ho sotscric ni allò que fan els altres tracto de justificar. En aquest punt, l'autor no ha fet més del que fa el fotògraf que retrata ço que se li posa al davant de l'objectiu, ni la seva tasca és menys mecànica que la del receptor telefònic, que trasmet allò de què ha estat impressionat.

La meva obra, doncs, no és ni vol ésser partidista: no és francòfila ni és germanòfila, per parlar clar; és, sí, una condemnaió de les malvestats de

la guerra en abstracte, i, per tant, el seu jòc escènic, mateix que en els camps de batalla de la Bèlgica oriental, podria desenrotllar-se en qualsevol lloc del mapa i pendre l'acció de qualsevolga de les guerres que dels temps primitius ençà han tingut el món per real escenari; mes com cada ú és fill del seu temps i són els fets del seu temps els que més el mouen i l'interessen, és per això en aquest conflicte present on he anat a cercar els elements de la meua obra i no pas en les lluites entre grecs i perses, romans i cartaginesos o turcs i biçantins, malgrat que per la seva *tesi* — que podríem dir-ne — siguin completament indiferentes — com he fet avinent — aquestes circumstancies secundaries de temps i de lloc.

Però això és, precisament, allò que entrenyava el risc de què la cosa actual, per sa major potencialitat d'interès, vingués a sobreposar-se allò que'n el poema dramàtic hi hagi de valor permanent, i ha estat per a deixar ben establerta la significació i situació respectiva de cada un d'aquest elements, que m'he decidit a parlar-vos i a insistir en això de què us vinc parlant.

Una condemnaçió de les malvestats de la guerra us he dit que vol ésser la meua obra, com és, a l'hora, una condolença de què després de tants sigles de progrès i d'universal germanor, els pobles — i en el cas d'ara els que més han fet per l'avenç de l'humanitat — hagin de fiar encara la resolució de llurs qüestions a la prehistòrica i barroera llei de la força.

Diuen — no ho olvido — que la guerra és un mal inevitable; pot ser sí, mes per això mateix és més de doldre i per això més de compendre que els homes de bona voluntat provin de fer-lo menys senti-

dor, oposant a les crudeltats, a les violències i als odis el bàlsem de l'amor, de la caritat i del generós sacrifici.

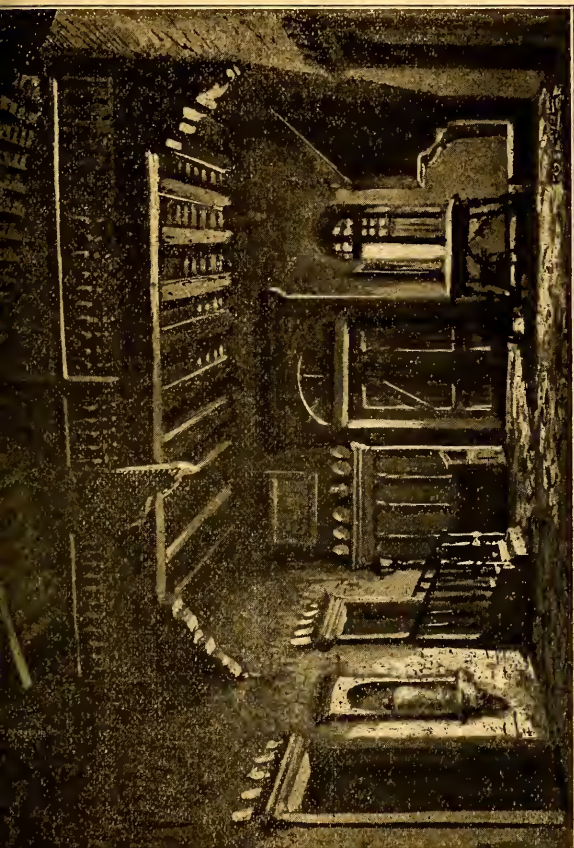
Heusaquí, senyors, què cosa he volgut que's desprengués del meu drama, i en aquest concepte sí que sotscric i refrendo quant d'acord amb semblants idees els personatges parlen i actuen.

I ara ja més no vui fadigar la vostra atenció: aquesta cortina va a alçar-se tot seguit i la meva obra humil va a tenir començament. Si no en atenció als seus pobres mèrits literaris — si és que alguns ne tenia, — en gracia a la seva bona intenció i, sobre tot, per respecte a la dolorosa i real tragedia que retreu, jo us prec que volgheu escoltar-la amb afectuosa indulgència i amb pietós reculliment.

ACTE ÚNIC

DECORACIÓ

de don Antoni Ros i Güell, amb la qual va ésser presentada l'obra *A sang i a foc* al fer-se'n l'estrena





Lloc per a la Decoració





Katia

Albert



Pare

Otto

Doctor



Oficial

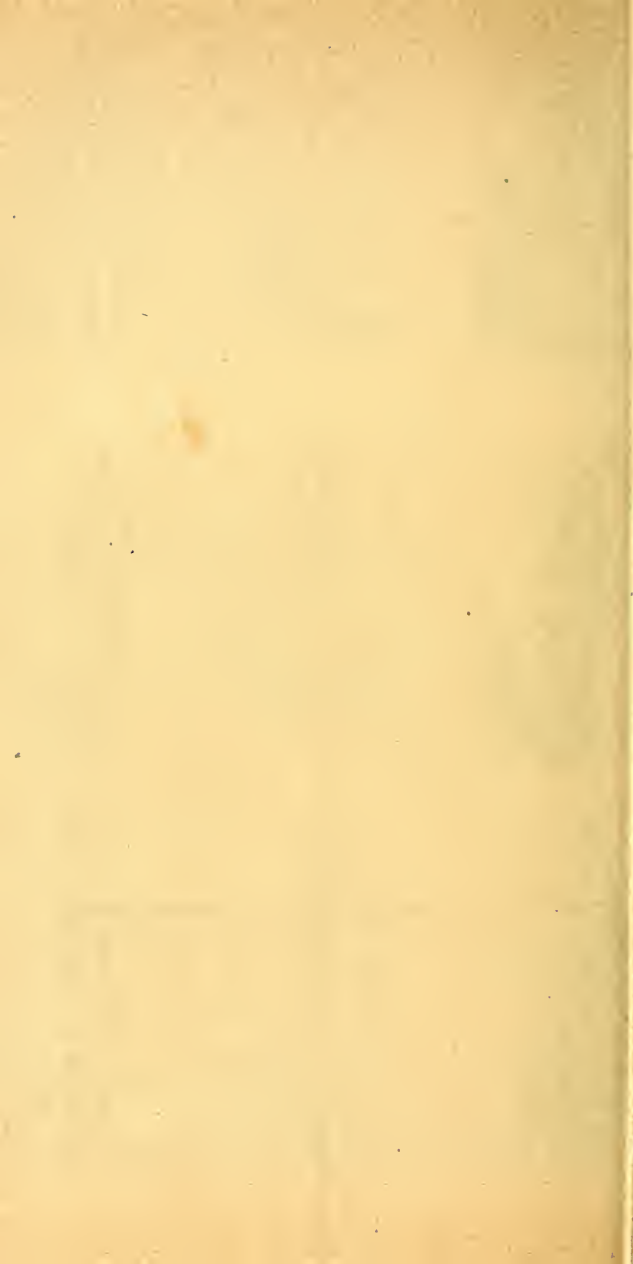
Caporal

Soldat

Ros y Güell

FIGURINS

per don Antoni Ros i Güell, a patró dels quals vestiren els actors que estrenaren l'obra *A sang i a foc*



Lloc per als Figurins



LLOC DE L'ACCIO

L'acció d'aquest episodi se suposa succeïda en una casa camperola dels defòres d'un llogaret de la Bèlgica oriental, al començament de la invasió alemanya de 1914.

EN FOREN ACTORS

ELISABETH, fadrina de 18 anys; KATIA, sa cunyada, de 25; el marit d'aquesta, ALBERT, de 30; son PARE, de 60; el DOCTOR, metge del poble, de 50; OTTO, soldat alemany, de 23; un OFICIAL de la guarda prussiana, un CAPORAL i quatre SOLDATS del meteix còs.

ESCENA

És al cap-vespre d'una diada d'istiu. La cambra on se passa l'acció resta sols il·luminada pel fanal que penja, en lloc avinent, vora l'escala, i per la llum moridora que entra per les vitralles de la finestra del fons, dibuixant vagarosament l'alta llar, que ocupa gairebé tota la bandada esquerra lateral, i la porta, oberta al mateix costat, en primer terme, que condueix al barri de la casa ont se suposen la cort, les sitges i la palliça. A la bandada d'enfront, cap a segón terme, hi ha un tram d'escala que mena a les habitacions superiors, i més cap ençà de l'espectador, una altra porta, que obra pas a la cuina. Entre porta i escala, un aiguamans, obert a la paret, la pica del qual ha d'ésser practicable. A la lleixa de la pica, els objectes de pisa que's treuen a col·lació.

El moblatge de la casa és senzill: una taula de menjar, un silló de baqueta, escambells; una tauleta volant amb un coixí, horitzontal, de fer randa. A la lleixa de la llar, atuells de cuinar, d'aram. Per les parets, alguns quadres d'assumepte religiós, plats decoratius, etc. En algún recó, eines de conrar. Tot en ordre i lluint de netedat. La porta d'entrada és al fons, a la dreta de la dita finestra, les vitralles de la qual han d'ésser practicables, a l'igual que la cortineta caiguda damunt d'elles.

QUAN S'AIXECA EL TELÓ, la estança està deserta; d'enllà-d'enllà arriba'l ressò d'una canonada, i no molt després se'n deixa sentir una altra.

La ELISABETH baixa de l'escala portant una taça de broc que deixa al damunt de la pica de l'aiguamans. Després abranda una teia en la sumorta flama de la llar on fuma un perol, i amb ella encén el llum d'aram o de faiança que hi ha assobre la taula, anant a tancar tot seguit les ventalles de la finestra i corrent la cortina. S'adresa després, amb certa cautela, vers la porta del barri, i en ser al marxapeu se detura, escolta un xic cap a dins, i se'n torna al peu de l'escala, disposant-se a fer randa. Fa la tasca d'esma no més, deixant endevinar que'l seu pensament no està per la feina, ja que tot sovint els dits se li encallen i els ulls se li desvien del coixí.

Al cap d'un instant, apareix el PARE per la porta del barri, portant un pot gran plè de llet tot just munyida i una mesura, ambdòs atuells de metall, els quals deixa en lloc escaient.

PARE

signant al defòra, per les canonades

No has sentit, suara, Elisabeth ?

ELISABETH

Oh, pare, sí!

PARE

Encara el canó que retruny !

ELISABETH

Quants dies fa que dura aquesta engunia !

PARE

Mes, de tota la tarda que no oíem el seu
bramul. Què és que'n pensaves, tu ?

ELISABETH

Poc senyal benastruga he gosat creure-ho.

PARE

I doncs ?

ELISABETH

Que Lieja fos caiguda, me temía.

PARE

Mes, ara bé ho sents prou : l'artillería torna

esclatar; l'esperança no és pas del tot perduda. (*Transició.*) Aquest matí, com cada jorn, via a Bruseles, eren aquests camins una corrúa de gent: la trista processó dels que fugen dels horrors de la guerra... Doncs ha sigut que al marxapeu, veient-me un d'aquells fugitius, ha vingut fins a mi per demanar-me aigua pels seus; un pobre vell tot barba-blanc que conduia els seus nets: tres xavals, que el més gran no comptaria les dèu anyades. Dels primers que caigueren fou llur pare, en l'atac de Visé. La casa fou en runes, i en elles va quedar la trista mare. Els demés, per miracle és que's salvaren... D'allí veníen caminant dies hà.

ELISABETH

Fa trencar el cor !

PARE

Oh, filla !... D'horrors me n'ha contats !... Coses terribles !... De Verviers, Gemmenich i Dòlham, no'n resta res : rasos els camps, les cases esfondrades... Si els de Lieja aquests dimonis de l'infern no aturen, tota la terra serà en sang i en ruines !

ELISABETH

Que Deu Senyor ens valga !

PARE, *transició*

Mes ell mateix ha estat, per contra, qui

m'ha dat noves que aixequen més el cor.

ELISABETH

Digueu.

PARE

Contava'm que de França han eixit tropes vers el nostre país; que la frontera diuen si han passat ja, i fins que l'Anglaterra s'aparí a per vindre en socors nostre.

ELISABETH

Si així fos...

PARE

Cosa de dies, d'hores potser. (*Amb referència als que es baten a Lieja.*) Si aquests braus s'aguantaven! (*Canonada.*) Sí, ben segur serà: la ciutat no és retuda. (*Animant-se per moments.*) Retre's? No sabs, no sabs pas tu el que són ses defenses ni els forts que l'arredocen. Diuen que, àdhuc, ni per eixa lla-dregada de teutons, anc que hi possessin tots llurs enginys de guerra, invents de Lucifer, podrà ésser presa. (*Canonada.*) Ah, filla meva! Amb joia és ara que'l sento retrunyir. Bona veu, bona! No't sembla, Elisabeth?

ELISABETH, *amb tristesa*

Pas a la orella m'arriba el seu esclat. És aquí (*al cor*) que jo el sento... Els germans... olvideu, pare?... L'Albert i el petit Max... Què faràn, ara?

PARE

gravement de primer; després exaltant-se pei graus, fins assolir el paroxisme de la indignació

El seu deure, com tots els braus minyons d'aquesta terra!... Ah, si jo no fos vell! Si les mans meves el fusell engrapessin com engrapen el timó de l'arada, i les bales tiressin dretureres com els solcs del llaurat! Mes, me tremolen, i no de xaruguesa, ara com ara: d'ira, de rabia és!... Maleits sien els butxins de la Bèlgica! Que foc se'ls torni l'aire que aquí respiren, i verí el pà que hi mengen!... Lladres!... Lladres!...

ELISABETH

alarmada per l'agitació de son pare, s'aixeca per a calmar-lo

Oh, pare, apaivagueu-vos! Millor faríeu de distreureu's, potser. (*Fent-lo seure.*) Seieu. Serà allò que Deu vulga. És justa nostra causa, i Ell no ens abandonarà. (*Mentres l'acondueix.*) El rostre el teniu flamejant; són braques les vostres mans... Hauríeu d'anar amb cura, que això bò no us pot ésser.

PARE

barbotejant, encara, per ell mateix, amb ira continguda

Sí, lladres! Lladres!...

ELISABETH

Assereneu-vos.

(Pausa llarga.)

PARE

I la pobra tulida ?

ELISABETH

Ara baixava de veure-la la mare. Li he dut un xic de brou.

PARE

Per assortada gairebé es podrà tindre la trista muller meva, d'ésser ausent a tants d'horrors.

ELISABETH, *evocadora*

Me mira amb aquells ulls envidriats que esguarden fixo, i fins sos llavis, closos per sempre més, diria que tremolen en afanys de parlar. De què'ns coneix, soc certa, a tots quants la voltem, mes del que passa, res ne sab ni en capeix: el seu seny vola qui sab aon, si no és ben mort.

PARE

La pobra Martha ! Amb tot, prou més li val; més li val, ara.

*(Pausa llarga. ELISABETH va esdevenint en-
guniosa, com si volgués dir quelcom al
seu pare i no gosés.)*

ELISABETH

Pare...

PARE

Què'm vols ?

ELISABETH

signant amb la vista la porta del barri

Fa estona no sabem del d'allà... (*El PARE arronsa les espatlles en un gest de fingida indiferència. Pausa curta.*) Potser si anava, un instant sols que fos... (*Veient que el PARE no contesta, se li acosta i li diu amb dolorosa efusió.*) Oh, pare, pare! Prou que ho veig que us enutja que us ne faci retret, mes la bon'obra acabem-la del tot. Ell, no ho olvido, és de la taifa dels nostres enemics; mes, és a nostra mercè que's troba i an el nostre bon cor s'és confiat. Com germà, pare, en Deu Nostre Senyor, fem per tenir-lo.

PARE, *barbotejant* . .

Si així no fos... Si la fè seva la nostra no sigués !...

ELISABETH

De la heretjia dels seus, mai fou tacat.

PARE

I encar així, no'm plau sentir retreure'l, ni m'explico com, cedint a tos prec, vaig dar-li hostatje. (*Punyit pel record, i amb dolorosa*

ironía després.) Quan faig esment que mentre els teus germans, enten-ho, els rebrots de ma sang, moren tal volta, trucidats sense mercè per la metralla dels assessins, nosaltres donem sostre i abric a un dels seus, i li guarim les nafres! Què hi dius, Elisabeth? Si traidoria això no fos, s'hi assembla.

ELISABETH

No, traidoria mai! Caritat, i res més, qu'ell és bò, pare; ell no ens odia pas.

(El PARE fa un gest de dubte.)

PARE

I bé, anc que sia així; que un n'hi hagi de cor no tant malmès, res això prova.

ELISABETH

Oh, pare! Sieu pietós amb ell... *(Pausa curta.)* Deixeu que hi vagi?

PARE

més ablanit, però parlant encara sorrudament

No't cal; quan jo hi he estat, ara suara, a munyir la « Manyaga », li he donat un cop d'ull.

ELISABETH

Dormia?

PARE

No, més m'ha semblat que estava del tot

tranquil. De sèt és que's queixava. (*Amb violència, com recant-li de dir-ho.*) I jo aleshores, jo...

ELISABETH

Digueu.

PARE

Què és que volíes que fes? Li he dat... li he dat un got de llet.

ELISABETH, *joiosa*

Oh, sí, ja ho deia; ja ho deia jo que l'odi vós no'l podeu sentir. És cert, digueu-me, que no li voleu mal?

(*Trucs a la porta.*)

PARE, *escusant la resposta*

La nora, dèu ésser ja; ves a obrir-la.

(*ELISABETH va a obrir la porta, donant entrada a KATIA.*)¹

ELISABETH

Vens sola?

KATIA

Sola és que vinc.

ELISABETH

va interrogant-la amb precipitació

I el metge?... An el doctor no li parlaves?...

1) Pronunciació figurada de Kaatje (Caterina), nom d'influència holandesa.

KATIA

Ben cert, Elisabeth.

ELISABETH

Doncs, com no feia cap aquí amb tu? Bé li diríes?...

PARE

Deix parlar a Katia. Cal que's revingui, abans; ha anat depressa, i d'aquí al poble no és un pas.

KATIA

És ben cert, sogre, que m'he afanyat... (*Petita pausa.*) Doncs, heusaquí que al dir-li, al bon doctor, que aquí, an aquesta casa, un ferit allotjàvem...

PARE, *enguniós*

Oh! És que potser qui era li hauríes descobert?

KATIA

Ni un sol mot m'ha trait; mes, no sé dir-vos l'encongiment que haurien mes paraules, que tot ho haurà comprès. M'ha esguardat fixo, i m'ha respost: — Bé està. Dintre una estona seré al maset; mes, abans són els nostres, la nostra gent. — No ho deia pas per dir-ho, que he vist, eixint del poble, com hi duien dos ferits, dos minyons dels que ara es baten enllà del Comellar, companys, tal volta, d'en Max i el meu Albert.

ELISABETH

N'has sabut noves ? Parla.

(Resten parlant les dues dònnes de baix en baix.)

PARE

que ha restat fa estona com obsessionat per un pensament, i agè a la conversa de les dònnes

Oh, el doctor ! Ha endevinat; temença me'n tenia.

ELISABETH, *sospenant la conversa amb Katia*

Deieu, pare ?...

PARE, *amb engunia*

Deu meu ! Serà que mal he obrat ?

ELISABETH

Per què afligir-vos ? És un sant home, el doctor. Ell no ens vendrà.

PARE

Un patriota ! Un brau waló ! Qu'és lo què'n pensarà de ma feblesa ? De què ha de condemnar-la estic segur.

ELISABETH

Tranquilitzeu-vos. *(Canonada.)*

PARE

Un altre cop aquestes canonades ! *(Posant-*

se frenètic tot d'una, pregunta a Katia.) Pel poble, què és que's corre ?

KATIA

D'engunia tothom mor, podeu pensar-ho, mes res se sab segur. D'allà Lieja, ni una nova n'arriba : els camins tenen presos els enemics. Dels d'aquí...

PARE

Sí, digues, Katia...

KATIA

És el que ara contava a Elisabeth. Tres dies que's defensen contre les avençades alemanyes, que intenten pendre el poble i fer via a Namur. Nostres franc-tiradors a ratlla'ls tenen a l'altra part dels aiguamolls; ni un pam de terra han conseguit guanyar.

PARE

I d'ells ? Dels nois de casa ?

KATIA, *descoratjada*

Ni un mot. No més puc dir-vos que ni l'Albert ni en Max entre'ls ferits se compten que han convoiat al poble. Mes Deu sols sab si és que això de joia podria ésser motiu (*aprimant-se-li la veu fins a trenc de plorar*), que aquells que cauen, resten allà on han mort.

ELISABETH, *tractant de consolar-la*
Cunyada !...

PARE

Oh, això és morir cent voltes ! Pitjor que la certesa d'un mal adveniment, és el corcò del dubte, el que em rosega el cor. (*Com prenent una extrema resolució.*) Elisabeth, Katia... Cal eixir-ne d'un cop, d'aqueix torment !

KATIA

Mes, còm ?

ELISABETH

Què penseu fer ?

PARE

Sé bé'ls camins, la nit és estrellada...

ELISABETH, *sospitant l'intent del pare*

Què ?

PARE

La lluna prompte eixirà...

ELISABETH

No, mai !

KATIA

Intentaríeu esbrinar vòs mateix ?...

PARE, *amb fermesa*

Sí; ja res pot deturar-me. Eixes parets m'ofe-

guen. Tancat aquí més temps, m'hi moriria. quan tinc tot l'esperit allà al defòra.

ELISABETH, *més alarmada cada cop*

Mes hi ha perill, sou vell..

PARE

Raó de més, ma filla. Res se perdrà que ho valgui, ja que no puc la terra de mos pares ni ma llar defensar.

KATIA

És bogeria !

ELISABETH, *amb energia*

No eixireu ! Jo no hò vui !

PARE

Com dònnes febles, la por sols us fa veure perills arreu. Tot aquest terme encara és lliure d'invasors. Deixeu que arribi fins a la pollancreda : d'allí estant podré veure...

ELISABETH

Mai, pare !... No eixirèu, no eixirèu !

PARE

Porugues !

KATIA

No, sogre !

PARE, *imposant-se*

De quant ençà no mano en eixa casa i no és

ma voluntat la que es respecta? Ja prou plors i prou súpriques. Vosaltres, resteu pregant: aquesta és vostra feina.

(Pren el capell i la samarra i desapareix per la porta del fons seguit de les dònnes, que intenten encara, temerosament, dissuadir-lo. ELISABETH i KATIA tornen a pendre escena, tremoloses i demudades. Pausa llarga.)

KATIA

Que'l guíi Deu i el vetlli son àngel bó!

ELISABETH, *desolada*

Cunyada! Què serà de nosaltres?

KATIA

Confiem... Qui sab!... La nit passada, oh, quin somni he tingut!

ELISABETH, *interessada*

Somniaves, Katia?

KATIA, *amb tò i aires d'il·luminada*

Sí, Elisabeth... Somniava en eixa nostra terra tan volguda i ara tan trista... Que aquests sos camps, enguany batuts ans de la sega, en una gran florida reveníen; que'ls casals de ses viles, tots enderrocs avui, altre cop s'aixecaven per miracle, més grans i sumptuosos; que ses fites s'havíen aixamplat enllà del Mosa, dintre terra enemiga, ja nostrada, i que, amb

les gents flamandes i walones, era un eixam de pobles de Germania els que feien la Bèlgica. Que la sang generosa dels seus fills agosats, el pairal sol no goretà debades, car era a sa regor que anava fent-se cada cop amb més lluc la patria nova a qui admirava el món i a la qui deien els pobles tots de l'univers: la gran, la heròica, la indomable Bèlgica!

ELISABETH, *dolorosament*

Mes a quin preu, oh Katia! A quin preu això fora! Quants pares sense fills! Quants nins en l'orfanesa! Quantes esposes portant en llurs ropatges, i dins del cor, el dol de la viudesada! Tu mateixa, cunyada...

KATIA, *interrompent-la esgarrifada*

Oh, no me'n facis retret!

ELISABETH

Bé donaries cent voltes els llorers de tanta gloria per l'amor i la vida del teu Albert!

KATIA

Oh, Elisabeth!

ELISABETH

Per què copdicar per nostra terra més grandeses, si en pau, junt amb els nostres, amb aquells que estimem, podéssim veure-la, com fins ara ha sigut, dolça i tranquila, escarras-

sada i forta pel treball que ennobleix més que les gestes de guerra i extermini ?

KATIA

Ben cert és el que parles. Oh, i qui aleshores podés tornar !

ELISABETH

*més inspirada cada cop i acabant per trair
sos íntims sentiments*

Tota ma joia, tota m'ambició... com dir-ho ? Que mos anys s'esgranessin, no en el trahut de les soperbes viles, ni en l'enlluernament d'aquestes opulències que has somniat, germana, per la Bèlgica de l'avenir, sinó en el suau i tendre reposar de la vida camperola de nostres llogarets; dins d'una casa, mateix del que és aquesta : humil, senzilla, dolça i tot ella odorant de la reina dels nostres abetars. A la bon'hora que en els jorns de les llargues invernades, les boires flonges que els aiguamolls congríen la cobrissin amb vels de nuviatge, si l'amor fos a dins, si vora del caliu de la llar, mes mans podíen juntar-se amb altres mans, i en uns ulls amantíssims reposar mes mirades. Oh, Katia ! Jo somnió també, mes és desperta.

KATIA

*dolçament, acabant per somriure-li amb
afectuosa entremaliadura*

Ma bona Elisabeth ! Tos llavis vessen del

que ton cor és plè... I bé, les mans aquestes, que les teves amoixin, i els ulls que mirin d'amor dintre tos ulls (*signant vers la porta del barri*), serien...

ELISABETH, *cobrint-se la cara, avergonyida*

Oh, no ! Soc folla.

KATIA

Ets ignoscenta ! Que potser, doncs, te creies que no n'havia esment ans de tu dir-m'ho ? Del mal d'amor també he patit la febre.

ELISABETH

Oh, jo t'ho prego ! Ni un mot pas a ningú. Ni jo m'explico ben bé ço que dins sento.

KATIA

L'amor és com un lladre : se n'entra d'amagat i amb gran cautela, i, un cop a dins, ens roba el seny i el cor. (*Canonada.*)

ELISABETH, *defallint*

Adeussiau, mos somnis ! (*Agitant-se de sobte.*) Mes, el pare... Oh, el pare ! Si algún malaverany — Deu l'en deslliuri — li hagués esdevingut...

KATIA

També em té amb ansia. (*Pausa curta.*) Mes, hora és ja d'acotxar ta pobra mare.

ELISABETH

Sí, anem.

KATIA

Jo sola em basto. (*Senyalant la porta del barri, tot somrient amb intenció.*) Tu cura d'ell, de l'Otto.

ELISABETH

Que ets bona, Katia !

KATIA

De camí la tisana podré dur-li.

(*ELISABETH pren el fanal i amb ell se'n va per la porta del barri. En tant KATIA prepara la tisana al foc de la llar, la passa dintre d'una taça, i amb ella i amb la llantia d'assobre la taula, que se'n du per aclarir-se, munta l'escala. L'escena resta a les fosques. Pausa.*)

ELISABETH, *encarà a dintre*

Aixís, un altre pas; a poc a poc. Aneu alerta, que no és pas hora, encara, de fer massa el valent.

(*Apareix en escenà amb l'OTTO, que s'apoya penosament en el seu bras. A l'altra mà porta el fanal que deixa damunt la taula.*)

OTTO

amb veu feble, com sempre, menys en els moments d'exaltació

Oh, grans mercès !

ELISABETH, *Aconduint-lo al silló*

A n'aquí em sembla que estareu bé.

OTTO

Oh, força !

ELISABETH

Com us sentiu ?

OTTO

Més fort me trobo; ben cert.

ELISABETH

És imprudencia això que fereu, i jo ben folla he estat en consentir-vos-ho.

OTTO

No, Elisabeth, creieu-ho que això m'ha de fer be; tres dies que m'han semblat eterns, sempre allí dintre del meu amagatall!... Sentia ja fretura de més espai i aire.

ELISABETH

Feu per no parlar tant.., A veure, ara, la ferida...

OTTO

Ja no sento que'm sagni.

ELISABETH

Ho crec be aixís. És aquest un engüent que

fa miracles. (*Mentres recull de la lleixa de la llar o d'altre lloc propi, l'engüent, la capsa de les desfiles, etc., va dient.*): És fet tot ell d'herbetes remeieres cullides tendres... Oh, si els veiessiu, Otto, els nostres prats, quan ve la primavera! Quina flaira! I quins colors més bells i més encesos, els de les flors! (*Ha descobert honestament la part superior del pit d'Otto, i examina la ferida.*) Ben cert és ço que dieu; a pellar-se comensa... I amb tot i això, jo estava enguniosa pel vostre mal, i avui, aquesta tarda, he fet que Katia s'arribés al poble i avisés el doctor, (*Amb tot això ha començat a fer-li la cura.*)

OTTO, *amb intranquil·litat*

Oh, Elisabeth!

ELISABETH

Cap temensa heu de tindre. Bon patriota, és cert, mes un *pa d'agnus*. A més, a mi m'estima com una filla. I a fe que raó tindria per dir-li pare, que si ell no hagués estat, morta i ben morta m'hauria dut al mon la pobra mare... No us faig pas mal?

OTTO

No, gens... (*Amb molta dolcesa.*) Oh! Aquestes vostres mans a frec del pit les sento, blanques talment com ales de coloma,

ELISABETH, *abaixant els ulls avergonyida*

Otto...

OTTO

De tant manyagues, sols n'havia sentit unes en ma vida.

ELISABETH, *amb un cert deix d'engelosiment*

.Sí, cert ?

OTTO, *amb dolça tristesa*

Les de la meva mare.

ELISABETH

Teniu mare ?

OTTO

Oh, sí ! Vulla servir-me-la per molts anys el bon Deu.

ELISABETH

I que aixís sia.

OTTO

Si d'Ell està que a veure-la jo torni, siau certa, Elisabeth, que haig de contar-li com vostres mans les d'ella em recordaren de tan flonges i blanques i amoroses. Si ella n'hagués esment d'aquesta vostra pietosa caritat, com us beneiría !

ELISABETH

No val la pena ni de fer-ne retret..., (*Ha enllestit la cura.*) Veieu? Ja està.

OTTO

Mercès; mercès amb tota l'ànima.

ELISABETH

I ara, creieu, és hora d'enllitar-vos un altre cop; gens bo pot ser-vos romandre més aquí. I, a més, si us sorprenien... D'odis n'ha encesos tants aquesta guerra!

OTTO

Oh, no; no, Elisabeth! Jo us ho demano; deixeu que resti aquí algun temps encara. (*Amorosament*) Aquí, a la vora vostra.

ELISABETH

Sou el mateix que un nin.

OTTO

I encar voldria de vós altra mercè!... Que obrissiu un xiquet la finestra... Fa xafogô aquí dintre.

ELISABETH, *renyant-lo afectuosament*

Heu de comprendre que no és pas de seny sà, ço que suara em demanaveu.

OTTO, *suplicant*

Les nits son tebies en aquest temps. L'aire em duria tan gran consol !

ELISABETH

fent-se l'enfadada, però disposant-se a cedir

Es que és prou, tant mateix, que hagi de fer-se en tot sempre la vostra voluntat.

OTTO, *somrient*

Soc mal creient, no es cert ?

ELISABETH, *somrient també*

Un xic massa... La claró, emprò, de aquest llum, fer-vos traïció podria. Espereu's un instant...

(Sense sortir d'escena, va a deixar el fanal, part de dintre la porta que mena al barri, quedant l'estança un moment a les fosques. Després va a obrir la finestra, quedant la cambra il·luminada per la lluna, que, part de fora, amara de claror la plana i argenta els boscos que s'oviren al lluny.)

OTTO, *amb joiosa admiració*

Oh, quina lluna fà!... Que és clara!... I quan d'espai el que d'aquí s'ovira! Deixeu, deixeu-me que bleixi fort... És ben hermós, Elisabeth, aquest vostre país !

ELISABETH, *adolorida*

I, amb tot, la guerra, la destrucció i la mort els vostres hi han portat... Per què, Otto? Per què? Que és el que us fèrem. perquè ens dongueu eix tracte? La pobra Bèlgica, la nostra petita terra, sols volia viure en pau amb tot el mon. Els somnis de grandesa de la vostra Alemanya, mai torbaren ses nits, ses nits tranquiles i calmes, com eixa que veieu ho fora, si les rojors d'incendi que s'oviren enllà, el seu cel sereníssim no ensagnessin.

OTTO, *desolat*

Oh! Per què voleu afligir-me?

ELISABETH.

En altre temps, d'aquí ont sou ara, Otto, us hauria plagut en aquesta hora, sentir filar la veu melodiosa dels rossinyols. Ara, ni un tant sols; que tots fugiren, cercant en altre lloc la pau que aquí no troben.

OTTO

Elisabeth!... (*suplicant.*)

ELISABETH

I, aon anar? Aon anar els misers? si diu que han trasbalsat tota la terra vostres estols. (*Canonada.*) Sentiu-lo... Aucells i homes, a tots ens foragita del pais on som nats; del que estimem, del nostre!

OTTO, *fondament apenat*

Que em feu sofrir! Tan dolça, tan dolça com sou vos, perquè ferir-me amb eixos mots crudels? Doncs què voldrieu? Que jo a la meva patria maleesca? Sí, com la vostra és santa i és hermosa i allí he deixat a tots els que m'estimen! Si anyorós soc de sos asprius boscatges, i de sos monts esquerps, i de sos rius indòmits! A la bon-hora, sí que maleeixi allò que ens ha posat — sia el que's vulga — l'arma a les mans i dintre dels cors l'odi. Maleïda la guerra! Maleïda!

ELISABETH.

Oh, maleïda, sí!

OTTO

Retreient els records de què fa esment, va enternint-se fins acabar amb sanglots.

Per què, digueu-me, d'aquesta vostra Bèlgica haig de sentir-me'n enemic? La mare, de quí us parlava abans, en estes encontrades veié la llum primera; la vila rienta on va portar-me al món la santa dona, arràn la ratlla es troba que fita ambdues terres. Des de ma casa veia el vostre cel i vostres verdes planes; l'aire suavíssim que amoixava els rulls sedosos de ma testa d'infant, d'aquí venia portant frescors del Mosa i de l'Escalda, El meu llenguatge no us és pas estranger, que era en Walona parla que vaig apendre d'ella, de la

mare, a resar al bon Jesus i a Nostra Dona Santa María... Oh, Elisabeth ! Si fora prou — vui dir-vos-ho — haver-vos conegut, per estimar-la aquesta terra, com si fós la meva, i com a germans meus als germans vostres !

ELISABETH

Oh, no ploreu !

OTTO

Mai de la vida, sia el que's vulga mon destí, el record vostre de mí s'apartarà. Si allà (*al cel*) disposen que aquí la mort me prenga, jo us ho juro: oferiré la vida en sacrifici del mal que us hagi fet, i el darrer mot que de mos llavis ixi, oh dolça Elisabeth, serà el nom vostre.

ELISABETH

Oh, no ! Morir per què ? Salvat ja no us hauria.

OTTO

Tan dolç com viure, per vós, el morir em fora; que jo us estimo, us amo, i, ai ! que ens separa tot un món de rencunies !

ELISABETH

Oh ! Otto, Otto !... Preguem-li a Déu Nostre Senyor que als nostres pobles dongui sols sia una guspira del pur amor de què ens ha encès.

OTTO

Oh, sí!

ELISABETH

intranquilitzada de sobte, i escoltant al defora

Mes aquí fora m'apar sentir brugit...

OTTO

Tanqueu, doncs, la finestra.

(Ho fa ELISABETH, al punt que baixa KATIA de la escala, amb el llum i la taça, ja servida. deixant el primer a sobre la taula, i l'altra en lloc degut.)

KATIA

Observant l'atenció que els dos posen cap al defora

Que atalaieu?

ELISABETH

Semblava com si algú s'acostés...

KATIA

El sogre tal vegada; ja fora temps. *(Truquen a la porta forana.)*

ELISABETH, *sobressaltada*

Otto, amagueu-vos!... I si ell no fos?

KATIA

Espereu-vos. Veurem abans qui hi ha. (*Preguntant darrera la porta.*) Quí sou ?

DOCTOR, *des de fora*

Jo soc, Katia.

ELISABETH

Es la veu del doctor; respiro.

(*KATIA ha obert la porta i ha entrat el DOCTOR, el qual no pren escena fins que s'indiqui.*)

DOCTOR

Tal volta recelaveu d'obrir? Ah! La prudencia no és pas de més en aquests temps que corren! Encar que tant se val; quan no's franquegen les portes de bé en bé, prou que les llevés a culatades s'alcen. (*Irònic.*) Son claus de nou invent aquestes que'ls alemanys ara han posat de moda.

KATIA

Contenint el doctor i signant-li on son els altres

Per Deu, doctor...

DOCTOR

Comprenent, i avençant cap allà on son els indicats

Que miro! Si és la Elisabeth. Com va petita? (*Fa una moixaina a ELISABETH que se li*

ha acostat. Referint-se després a l'OTTO.) I... aquell jove? L'hoste de què em parlaves, Katia?

KATIA

Cert, doctor.

DOCTOR

Açostant-se a OTTO i esguardant-lo interessat

Bé; veiam?... Un brau minyó me sembla... Com vos dieu... ?

OTTO

Otto Sumner, senyor, servidor vostre.

DOCTOR

Bé, bé... No sou d'aquesta terra; al menys els vostres noms i aquest... aquest vestuari que porteu... I amb tot, la parla...

ELISABETH

La mare d'Otto és walona, doctor.

DOCTOR

Bé; compatricia. Me plau força, minyó... (*Transició.*) Doncs, sou ferit? Us planyo; ben cert que sí. Emperò, què voleu fer-hi? (*Somrient jovialment.*) Això és la passa d'aquesta terra de ja fa uns quants dies... I aon? aon?

OTTO

Descordant-se la guerrera i mostrant al doctor el lloc on té la ferida

Aquí, doctor.

DOCTOR

Veiam... (*Després que ha examinat la ferida.*) Ah, us felicito, Un xiquet més avall, i no ho contaveu. (*S'ha tret el boteguí de campanya i mentres canvia l'apòsit al pacient, diu:*) Sofriu molt ?

OTTO

Gens, senyor.

DOCTOR

Bà, ja comença a cloure's. Es cosa de poc temps. Un xic de compte i prou... (*Transició.*) I fa molts dies que sou ferit ?

ELISABETH

Tres ne fa avui

DOCTOR

I doncs ? Qui us ha guarit fins ara ?

OTTO

Girant amb dolcesa els ulls cap a n'ella
La Elisabeth.

DOCTOR, *jovial*

Ah, ah; bona metgesa. No'n voldria pas d'altra.

ELISABETH, *escorreguda*

Oh! Jo doctor, pobra de mi...

DOCTOR *a* OTTO

Endemés, no és gran cosa, com us deia, grat sia a Deu. (*a* ELISABETH,) Li rentes la ferida amb això que et daré... (*li dona un potet de cristall amb medicament. Després torna a adressar-se a OTTO, dient-li amb certa acritut paliada amb un somriure*) i. abans de gaire, jove, podreu tornar altra volta a matar-ne dels nostres, per la paga.

ELISABETH

Oh, no, doctor! No li dieu tal cosa, que el contristeu.

OTTO, *amb accent de sentida protesta*

Oh! Abans, senyor, jo pagaré amb ma vida el bé que em feren els d'aquesta casa, i el que vos m'haveu fet,

DOCTOR

Tocant-li amicalment l'espatlla, un si és no és conmogut

Bé, minyó, bé. Feu cara de ser un galàn xcof. La dita perdoneu-me; és el meu taran-nà.

OTTO

Que jo us perdoni ?

DOCTOR

I ara, a acotxar-vos prompte. Ja ens tornarem a veure, i molt seria, tan mateix, que el tracte no ens tornés bons amics.

OTTO

Que s'ha aixecat i estreny efusivament la mà al doctor

Per mí des d'ara. Sou un gran cor.

DOCTOR

Coratge, i Deu dirà.

ELISABETH, (*Que ha anat a cercar el fanal darrera la porta del barri i ha tornat ja a reunir-se amb OTTO.*) Anem. (*Fent apoiar al ferit an el seu braç, se l'endú, desapareixent per la dita porta.*)

Pausa curta

DOCTOR, a KATIA, *quan els altres són fòra*

Pobre jove !... I deia'm que ja feia tres dies que era acullit aquí. Com, doncs, no heu vingut a cercar-me fins avui ?

KATIA

La por del sogre, que mal no judiquessi sa conducta.

DOCTOR, *somrient i platxejant un xic*

Aquest bó de Lerberghe !... Sempre serà el mateix. Com si de sobres no sapigués quina és la seva tara. Pateix del cor.

KATIA, *estranyada*

Dieu ?...

DOCTOR

Sí, massa tendre, pels anys que té.

KATIA

I, amb tot, senyor doctor, va resistir-se !... A l'Otto vam trobar-lo de bon matí, just l'endemà que els nostres se'n havien anat, l'Albert i en...

DOCTOR

Sí, digues.

KATIA

Quin quadre !. Estava bo-i-estès, el pobre, al peu de la llindera. Intentaria trucar, les forces li mancaren, i allà es' passà la nit, tot des-sangnant-se. Quan el veiérem, blanc, afinat, semblava no ser ja d'aquest món. El sogre refusava assistí'l, de primer anduvi. Era alemany, i prou; un condemnat, ell deia. En và la Elisabeth i jo mateixa li pregàrem. De prompte ella hagué una inspiració: — Nostre Senyor, va dir-li, perdonà a sos butxins...

Vós, que us vanteu del Mestre seguir les ensenyances...

DOCTOR, *somrient*

Bella predicadora !

KATIA

Ell, aleshores, semblà ablanir-se un xic. Entràrem el ferit aquí a la casa, i així que descobrírem un xic son pit per intentar guarir-lo, vam trobar-li al damunt l'escapulari de Nostra Santa Dóna. Era catòlic. I el sogre, allavors, ens deixà fer.

DOCTOR, *rient de bon cor*

Oh, jo diria ! No en va sos coneguts d'aquí li diuen, en broma, el frare-llec... I aon és ara, que no l'he vist ? Tindria encar temensa dels anatemes meus ?

KATIA

És fòra.

DOCTOR, *estranyat*

Fòra ?

KATIA

Una tossuderia. Volgué eixir ja fà estona, per a veure si esbrinava quelcom. Rès hem sabut dels homes d'ensà que van deixar-nos. D'engunia estem morint...

DOCTOR

Me'n faig prou càrrec. *(Canonada.)*

KATIA

Oh! Cada cop que el sento, el cor quin botre!

DOCTOR

Ah, pobre terra !

KATIA *(Enguniosa)*

Si, per atzar, doctor, camí del poble, el trobessiu...

DOCTOR

Entès. Fins a reveure, Katia.

(Se'n va per la porta del fons.)

ELISABETH *(ve per la porta del barri amb el fanal, que deixa, sens apagar-lo, en lloc avinent.)* És fora ja el doctor ?

KATIA

D'ara mateix.

ELISABETH

I el pare ?

KATIA

No ha tornat pas.

ELISABETH

Quiua mal-hora, Katia, d'haver deixat que eixís! (*S'ouen al lluny trets de fusellería, seguits, seguits.*) Sents Katia?

KATIA

Oh, sí! Trets de fusell aquí, a la vora, per la banda del poble.

(*Més trets. KATIA ha anat a entreobrir els finestrons, i esguarda cautelosament al defora.*)

ELISABETH

entrant, de cop, en una gran engunia

Oh, el pare! El pare!

KATIA, *encara des de la finestra*

Elisabeth! Elisabeth! Ara és aquí.

ELISABETH (*Cuita a obrir la porta del fons per ont entra el PARE bleixant i amb el rostre demudat.*) Pare!

PARE

No us astoreu per mi; bo i sà retorno.

KATIA

Quelcom haveu sabut?

PARE, *atribolat*

No sé que passa... No entenc pas lo que ha estat. (*Fusellería.*)

ELISABETH

Mes aquets trets ?

PARE, *parlant precipitat*

Lluitaven vora dels aiguamolls. Des de la pollancredra jo ho som vist bé. I com braus que's batién! De sobte, emprò, la lluita ha semblat acabar-se. La lluna s'és coberta, i rès més no som vist, sinó rojors d'incendi cap a llevant: dos pobles que cremaven d'aquí la rodalia. Després les boires s'han esclarit de sobte...

ELISABETH

Oh! Sí, dieu...

KATIA

Sí, prompte...

PARE

M'ha semblat que ovirava tot d'homes que fugien, i he sentit aixecar-se una cridoría, i trets altre un cop... És aleshores que som tornat aquí, i rès no sé, llevat d'això que us conto.

(Fusellería.)

ELISABETH

Al poble és. Oh, sí! És al poble.

KATIA

Déu meu, salva'l! Salva'l al meu Albert.

(Trucs a la porta forana)

PARE

Truquen.

(KATIA fa acció d'anar a obrir.)

ELISABETH

Qui pot ésser ? (A KATIA.) No obrissis sens saber...

ALBERT, *de fòra encara*

Pare ! Katia ! Sóc jo.

KATIA

L'Albert !

PARE

Sí, l'Albert.

KATIA

Oh, mercès, Déu clement, ja que tú m'has oit ! (*Obra la porta donant entrada a l'Albert que ve armat de fusell. Bon punt aparegut, KATIA cuita a tirar-se en sos brassos.*)

KATIA

Albert ! El meu espós !

PARE

Tú, fill ? (*Afanyosament.*) Mes... i en Max ?

ALBERT, *fingint*

No sé... Rès ne sé d'ell.

ELISABETH

Mes, junts no estaveu ?

PARE

Parla...

ALBERT, *defallit*

Sí, mes deixeu-me que'm revingui algún xic.

(L'ALBERT s'assenta.)

KATIA, *sol·lícita a l'ALBERT*

Voldríes pendre quelcom ? Fas una cara de mort, talment.

ALBERT

Oh, Katia ! Del dia que ens deixàrem, rès més hi ha entrat en aquet cos. Quan un se bat, qui hi pensa en rès d'això ? Mes si la fam s'acalla, les forces s'afebleixen.

KATIA

Donant a beure a l'ALBERT un vas de llet que ha preparat en tant

Té, Albert; beu, beu-te aquesta llet. De suara és muuyida. Poc pensava. — Déu meu, quin goig ! — Que guadir-ne podessis.

ALBERT, *després que ha begut àvidament*

Això refà !

PARE

Mes ara digues : en Max ? El pobre Max ?...

ELISABETH.

Sí, conta...

ALBERT, *encara fingint*

És ben cert ço que us deia; rès més no n'he sabut del dia... Com saber-ho ? Si allò és un batibull. Bona feina tothom que té a curar-se de sí mateix... Mes compto... que deu estar bregant... encara.

KATIA

Entre els ferits que han conduit al poble no hi era pas.

ALBERT

I doncs ? No'n passeu ansia. (*Malgrat tot, la emoció amb què diu les següents paraules el mitj traeix.*) És un valent minyó el germà.

PARE, *sospitant la veritat*

Oh ! Tu m'enganyes, Albert ! Tú m'amagues quelcom !

ALBERT, *cada vegada violentant-se més*

No, pare. Us dic en bona fe...

PARE, *solemniament*

Juram-ho !

(*Fuselleià.*)

ALBERT

*Prenent motiu de les descàrregues per a
mudar de conversa*

Ah ! No sentiu ? A l'Arrabal que's baten. Allí ens hem aplegat. En menos d'un dir Jesús, que l'hem tinguda feta la barricada. Tots els del poble hi eren; fins les dones. Carros, arades, caixes, arquimeses... cap a la pila tot ! A fe de Déu que sembla una muralla !

PARE

Així, doncs ?...

ALBERT, *apesarat*

Sí, pare; en retirada ens hem batut. Ferms aguantar-nos ja més en camp obert, era impossible d'ensà de l'hora que ha caigut Lieja.

PARE, *consternat*

Ah ! Lieja és retuda ?

ALBERT

L'han presa vers cap vespre, aquets diables. I que no ens ha tringat gaire la noticia a arribar, que en menys d'una hora a protegir ha vingut les avençades, tot un estol de prussians, i en fuita ens han posat. Era follia, plantar-los cara allí,

PARE

I, tu, doncs, ara ?

ALBERT

Jo cap a vila a demanâls ajud, per manament del Batlle, que ens comanda. És un valent el vell Girard !

PARE

Mes d'aquí a vila...

ALBERT

En menys de dues hores hi hauré arribat. Conec be les dreceres... Si els del poble es sostenen tota la nit, ans no claregi el dia ens ho farem de bó.

PARE

I en socors vostre podràn venir ?

ALBERT

És guarnida la plaça. Si no ens aiden pitjor per ells, i per tothom, puix que si entraven al poble els prussians, la via lliure tenen fins a Namur, i en tres jornades seràn davant sos glacis.

KATIA, *temerosa*

Mes ta comanda és plena de perills; tot aquest terme serà ple d'invasors.

ELISABETH

Oh, sí !

ALBERT, *apariant-se a sortir una altra volta*

Faré per no trobar-m'hi. Adeussiau ! (*Abraçant a KATIA.*) Adeu, muller... pare, germana, a reveure; en esta vida... o, al Cel, sinó!

(*Desapareix per la porta del fons seguit dels altres fins al marxapeu. El PARE, ELISABETH i KATIA tornen a pendre escena, plorosos i cap-cots.*) *Pausa.*

KATIA

Adéu ! Adéu !... Comença ma viudesa en est instant, m'ho diu el cor.

ELISABETH

Coratge, Katia... Preguem en tant per ell... Pare, el Rosari...

PARE, *obsessionat amb la seva idea d'abans*

I en Max ? I el pobre Max ? (*Se senten a poca distancia de la casa dos trets de fusell, venint de direccions distintes.*)

Un xiscle de KATIA.

KATIA

Oh, l'Albert !

PARE, *volent escoltar*

Calla !

KATIA

El meu marit ! L'han mort !

ELISABETH

No cridis !... Això ha estat aquí a prop.

PARE, *que s'ha anat atansant fins a la porta*

Res se sent.

KATIA, *plena d'ansietat*

Mes jo eixir vui. Deixeu-me !

PARE

Atura't; jo veuré... (*Obra la porta cautelosament i apareix l'ALBERT en la llindera, armat.*) Albert !

ALBERT

Amb un gest imposa silenci a tots i signa al pare de tornar a tancar la porta

Tanqueu tot de seguit aquesta porta! M'han vist al punt que eixia... Han posat guaites per eixos volts.

KATIA

Oh !...

ALBERT

Silenci !

PARE

Mes tu, no estàs ferit ?

ALBERT

No.

ELISABETH

Mes si et vegeren com aquí te n'entraves ?

ALBERT, *amb intenció*

El qui m'ha vist no ho contarà, t'ho juro. Un altre amb Satanàs ! (*Pel fusell.*) Encara fuma.

KATIA

Mes seria prudent que t'amaguessis.

PARE

Sí, Albert, seràn més d'un; no ho dubtis. (*Altra vegada les descàrregues de fusellería, al lluny.*)

ALBERT, *amb desesperació*

I els companys d'allà dalt, en tant, que esperen... Maleït entrebanc !

ELISABETH

Que ha anat a descòrrer discretament la cortina de la finestra guaitant al defora

Al lluny s'oviren unes ombres, Albert... Vina ací; guaita...

ALBERT, *observant per la finestra*

La lluna brilla en sos capells brunyits!... Oh! sí; són ells; els prussians.

KATIA

Oh, amaga't, per caritat !

PARE

Sí, amaga't. No és de seny estar aquí.

ALBERT

Bé, doncs. (*Pel fusell.*) Mes an aquet no el deixo; encara pot fer feina si em trobaven.

(*Va per sortir per la porta del barri, mes ELISABETH, cullint-li l'intent, se li posa al davant barrant-li el pas.*)

ELISABETH

Oh, no, germà! Cap aquí, no!

PARE, *fent-se càrrec de la situació*

Misericòrdia! Ni un instant he pensat...

ALBERT, *amb gran sorpresa*

Mes, per què?... Allà a la sitja hi ha lloc segur...

ELISABETH, *enèrgica*

No, mai!

ALBERT, *cada cop més estranyat*

Germana!... Pare, Katia, què és això que no entenc? Què? Responeu-me.

ELISABETH, *molt commosa*

Jo, jo t'ho diré... Allà, allà dintre, tu no hi pots pas entrar...

ALBERT

Què dius ?

ELISABETH

Allà a la sitja, dintre l'amagatall. jo hi guardo...

ALBERT

Acaba, quí ?

ELISABETH

Un ferit.

ALBERT

Mes, obstacle pot ésser perquè em privi ?...
(*De sobte pressentint, la veritat.*) Oh, quina idea ! Mes no ! Això no pot ser ! (*Amb afany a ELISABETH.*) Oh ! digues, digues; el ferit... no és dels nostres ?

ELISABETH

*Després d'un suprem esforç, confessant
la veritat*

No,

ALBERT

Què ! És enemic ?

ELISABETH, *implorant amb gran behemencia*

Jo t'ho demano, t'ho prego, fins de genolls, si vols. tingues clemencia per ell; oh, germà meu!

ALBERT, *amb indignació encara continguda*

Mes, pare. Katia: és que això és cert? Si no puc creure-ho! Si no vui! Aquí, aquí dintre d'aquesta llar honrada la traició hi fa cau?

PARE, *ferit*

Eixes paraules, Albert...

ALBERT

És aquest sostre, refugi d'assessins? I vós, vós, pare, ho sabeu i ho consentiu! (*Amb esclat de dolorosa indignació.*) Vergonya per vós, i, ai, que per mí també, puix la que porto és vostra sang!

PARE

Mon fill!

ALBERT, *enèrgic*

No! Feu-vos enrera!

KATIA

Albert! Espós!

ALBERT

Aparta't! (*A ELISABETH.*) Tu, fòra; fes-te enllà!

ELISABETH, *acostant-se encara més a la porta*

Que mai, t'he dit!

ALBERT

(*Amb impuls d'anar-la a arrencar de on és.*) Per força ! (*Tot d'una es reprimeix fent un gran esforç, s'atura i mormola gairebé per ell mateix.*) No, no caldrà. (*Pausa curta.*) (*Després com si hagués pres una resolució.*) Oiu, vós, pare; i vosaltres, oiu... Abans em preguntaveu pel nostre petit Max.

PARE, *amb afany*

Sí, digues.

ELISABETH, *amb pressentiment*

Oh, el cor, quin salt !

ALBERT

Ans d'ara jo us mentia; us deia que rès sabia d'ell.

PARE

Oh, acaba !

ALBERT

Això no és cert, no és cert !

PARE

Acostant-se a l'Albert i agafant-lo per un braç convulsivament

I doncs... Menties ? Aleshores... Oh ! (*Fa la pregunta boi sanglotant.*) És mort ?

ALBERT, *amb dolorosa expressió*

En els meus braços, abans d'ahir finà.

PARE, *(crit de l'ànima)*

Fill meu ! Fill meu !

ELISABETH

Plegant ses mans i adressant-les cap al cel

Oh, Max !... El pobre Max !

(La KATIA plora també, en silenci, en un recó de l'estança.

ALBERT

Per què més dir-vos ? *(Anant-se arborant d'ira, paulatinament.)* I va ser l'arma d'un d'aquestos malvats la que l'occió. Jo el vaig conèixer prou. S'havia destacat quelcom dels séus. Oh rabia ! Amb quan de goig, llavors vaig encarar-li el canó del fusell ! La vida i l'ànima jo em sentia en els dits ! Va caure, sí, va caure; sols m'acora l'engunia de no sebre si fou ben bé de mort que vaig ferir-lo.

PARE

El meu fill ! El meu fill !

ALBERT

Oh, sí; vostre fill és el qui allà resta vora dels aiguamolls, fent de pastura als corbs que hi eixamena la fetor dels cadavres... *(Amb*

punyanta ironía.) Mes, tant li fà, que'l seti que en sa casa pairal li pertocava, no haurà quedat pas vuid, que un altre l'omple. I aquest altre, qui és !... Vostra pietat és aborrible, pare !

PARE

Fill meu, m'estàs matant !

ALBERT

Va, protegiu-lo encara, doncs, al lladre !

(Com convençut que després de ço que ha dit ningú ha de privar-li l'acció, altre cop intenta adreçar-se cap a la porta del barri, que segueix guardant la ELISABETH.)

ELISABETH, *refusant-lo*

No, Albert !

ALBERT, *frenètic*

Germana ! No m'has sentit ?

ELISABETH

I el cor me sagna encara de tos mots. Mes ni així — oume — el cancell passaràs d'aquesta porta, si no és pel damunt meu.

ALBERT

Maledicció !... Germana, deixa lliure aquest pas !

KATIA, *esporuguida*

Què intentes ? Oh, el meu marit !

ALBERT

Germana, per l'últim cop, aparta't !

ELISABETH

No, mai !

ALBERT, *descompost i furiós*

Que els ulls se'm ceguen i el seny se'm pert,
germana !

ELISABETH

M'has de matar, primer !

PARE, *esgarrifat, intervenint*

Oh, no !

KATIA, *tractant de contenir el séu marit*

No, Albert !

ALBERT

*Joguina ja de la seva iia, fa acció de engaltar
el fusell contra ELISABETH*

Doncs, prega a Déu !

*(Xiscla de tothom, en el mateix punt que
l'OTTO, fent esforços per a mantenir-se ferm,
és presenta venint de la porta del barri,
amparant amb al séu cos a ELISABETH i
avençant cap on és l'ALBERT.)*

ELISABETH, *consternada*

Oh, l'OTTO !

KATIA

Desgraciat !

OTTO

Serè, encara que amb un deix d'emoció a la veu

Aquí em teniu. Vaig desarmat i sóc ferit.
Mateu-me.

ALBERT

Ben a punt heu sortit. (*De sobte, fixant-se en la seva cara.*) Mes... Déu me valga ! Deixeu, deixeu-me que us contempli millor, (*Amb joia morbosa.*) No, tanta joia no s'és feta per mí !

(*Li acosta el llum a la cara, i després, com satisfet de la seva inspecció, el torna a sobre la taula.*)

ELISABETH, *sentint-se presa d'horribles temors*

Oh, quin horrible presentiment !

ALBERT, *amb veu autoritaria, a l'OTTO*

Digueu, digueu-me; mes ans dec prevenir-vos que és tota, però tota la veritat, que vui.

OTTO, *dignament*

La meva boca mai de mentir ha sabut.

ALBERT

Molt me plau que així sia... En esta casa, hi sou de jorns ?

OTTO

D'abans de ahir,

ALBERT

I ferit foreu ?...

OTTO

Al caient de la tarde.

ALBERT

Aon ?

OTTO

Enllà d'aquestes comes, vora dels aiguamolls.

ALBERT

(En progressió emotiva a mida que les respostes de l'OTTO van convenint amb ço que cerca saber.) El vostre lloc, on era ?

OTTO

Al flanc dret de les nostres avençades m'havien destacat.

ALBERT, *amb joia maligna*

Oh, ben cert ha sigut ! Ni un dubte ja me

en resta. (*Al PARE, ELISABETH i KATIA, que han escoltat l'interrogatori tremolosos i entemoridits.*) Heu-se'l aquí, vosaltres. L'assessí del germà !

OTTO

Esma-perdut, cercant un lloc on apoiar-se
Com !... Jo ?... Què ? Què dieu ?...

PARE

Misericordia !

ELISABETH

Precipitant-se damunt l'ALBERT, amb enguniós afany

Oh, no pot ser! No pot ser, Otto! Defenseu-vos !... Parleu !...

ALBERT

Què dirà que no sia per confondre'l encara més ?

ELISABETH, *insistent*

Otto ! Per Deu !

ALBERT

És monstruós, oh pare ! ço que haveu fet.

KATIA

Tota tremolo !

ELISABETH

*Encara escometent a l'OTTO que resta inmòvil
i com astorat*

Jo no ho vui creure. Oh, no! que fora horrible. Per compassió, digueu-li que això no és cert!

ALBERT

Mal interpretant el silenci de l'OTTO

Com gosaria? És la paura de la venjança meva qui li traba la llengua.

OTTO, redressant-se amb energia

Mentiu! Jo por de vós? (*Canviant de tó amb pregón adoloriment.*) És la punyida que em sento a l'ànima la que emmudeix mos llavis. Què intentar podrà, ja, vostra revenja que sia més crudel? La mort que em dessiu, la deslliurança em fora. (*Al PARE.*) Oh, vós! bon home, i vós Elisabeth; perdó us demano, un altre i cent cops més. Les meves mans facades són de sang d'un dels vostres, i, amb tot, de culpa ben net me sento el cor.

ALBERT

Oh, vil!

OTTO a l'ALBERT

De quin crim m'acuseu, oh, jove! que vós no hagueu comès?

ALBERT

Però, jo lluito ma terra defensant !

OTTO

Jo de la meva el poder obeïnt ! Es la mateixa crudel fatalitat la que ens comanda... Allà en la meva patria, d'un humil llogaret devora els Vosgos jo l'escola regia. Era ma tasca adoctrinar els infants i dins llurs ànimes, de la virtut, l'amor i la dolcesa, semblar-hi la llevar benefactora. Missió de pau, la meva, com la vostra ho era també; que aquestes vostres mans que ara suara repartien la mort, no s'han endurit pas en les afroses tasques del guerrejar; sí empunyant l'eina per fer llevar a la terra el que és el nostre pa de cada dia. Conradors, vós i jo, de camps diversos, enemics som tornats, que l'home és llop de l'home quan els odis esclaten. Maleït quí els atia !

ALBERT, *refusant atendre raons*

Jo en vostres aules mai he tingut seient, i vostres prèdiques no em vaga d'escoltar. Conteuh-o als vostres, ço que suara em deieu, si és que us donava temps. Jo sols sé ara, que mon germà heu occit. Vida per vida; jo la vostra reclamo.

OTTO, *prest al sacrifici*

Preneu-la, doncs.

ELISABETH, *intercedint*

Oh, no; no Albert! Un crim això seria. Prou sang!

ALBERT

Aparta't! Justícia és!

PARE

Albert, mon fill! Perdona...

KATIA

Que està ferit i de tes mans! Oh, fóra crudeltat!

ALBERT

No'm lligueu! Va! Feu via tots! (*A l'OTTO, senyalant-li la porta.*) Vós, allà al barri.

OTTO, *a l'anar-se'n*

La vida, Elisabeth, jo vos l'ofreno, per la vostra pietat.

ELISABETH

Oh! Mai, Albert! En nom de Deu, atura't!

PARE

Fill meu! Què vas a fer?

KATIA

Oh, Deu! Ajuda'ns! (*Trucs a la porta.*)

PARE

Després d'escoltar, i adreçant-se a l'ALBERT

Són ells, oh, sí! que venen a cercar-te.

KATIA

Amaga't tot seguit.

ALBERT, a l'OTTO

La vostra vida de la meva respòn.

OTTO

Empenyent a l'ALBERT cap a la porta del barri

Cuiteu, depressa, jo us salvaré. (Al PARE.)
Vós, l'amo, d'aquí un instant obriu.

(L'ALBERT i l'OTTO desapareixen cap al barri, tancant la porta per la part de dintre. A l'altra part de la porta forana, toinen a trucar més fort i barroerament, amb les culates dels fusells.)

ELISABETH

Que s'apiadi el Cel de tots nosaltres!

(El PARE ha anat a obrir la porta del fons. Entren un OFICIAL i quatre soldats de la guardia prussiana. El primer amb el revòlver als dits i els altres amb el fusell a la mà; darrera d'ells hi va el CAPORAL, armat també de fusell, i portant, a més, una llanterneta encesa.)

OFICIAL

*A dos dels soldats, signant-los la porta
del fons*

Vosaltres dos, guardeu aquesta porta. (Al
CAPORAL.) La casa heu cercat ja ?

CAPORAL

Sí, capità. Impossible la fugida seria.

OFICIAL

Amb vostra testa me'n responeu.

CAPORAL

Cert, capità.

OFICIAL, *adressant-se al PARE*

L'amo d'aquesta casa ?

PARE

Jo'l sóc.

OFICIAL

Llevat d'aquestes dones, qui més en ella es
troba ?

PARE

Sols la meva muller; una tulida, a les cam-
bres de dalt.

OFICIAL

I ningú més ?

PARE

Ningú.

OFICIAL

Però, els meus guaites han vist que entrava un home, ara suara. Li han tirat i ell ha respost.

PARE

Ben cert; mes era jo.

OFICIAL

Vós? No puc creure-ho; el pols massa us tremola i el seu tret — llamp que'l fongui! — ha estat prou dreturer.

PARE

No sé què dir-vos.

OFICIAL

Persistiu, doncs?

PARE

És cert quant he parlat.

OFICIAL

Ho veurem propte. (*Al CAPORAL, senyalant-li els altres dos soldats.*) Vós, caporal, amb aquets dos, la casa de dalt-baix regireu.

CAPORAL

Bé està.

(Seguit dels dos soldats munta les escales. Pausa llarga, durant la qual el PARE, la ELISABETH i la KATIA s'hauràn anat agrupant, canviant entre ells paraules i gestes de suprema angoixa.)

OFICIAL, a la gent de la casa

Vosaltres no tant junts; i alerta a dir-vos ni un mot en tant. *(El PARE, ELISABETH i KATIA es separen.)* *Pausa.*

CAPORAL

Que reapareix per l'escala seguit dels soldats
Rès, capità.

OFICIAL

No hi ha ningú ?

CAPORAL

Sols la tulida que ens hadit aquest home.
(Senyala al PARE.)

OFICIAL

Al PARE, signant-li la porta de la esquerra
I allí dintre, què hi ha ?

PARE

El barri, la pallaça, les sitjes i l'estable.

OFICIAL

Al CAPORAL, signant-li que ho registri

Anèu.

KATIA, *apart*

Oh! Verge Santa!

ELISABETH, *apart*

Són perduts! Són perduts!

CAPORAL

*Després que ha empès la porta, i veu
que no cedeix*

Aquesta porta és fermada per dins.

OFICIAL, *amenaçador, al PARE*

Què hi dieu, vós? Ira de Deu! (*Al CAPORAL i als soldats.*) A culatades esfonseu-la a l'instant.

(*En el moment que els soldats se disposen a estabellar la porta, aquesta s'obra i apareix l'OTTO vestit amb la roba de l'ALBERT i portant el seu fusell.*)

OTTO

No cal que us deu la pena de cercar-me. Preneu-me.

ELISABETH, *apart*

Oh, cor generós!

OFICIAL

A la fi! (*Demanant el fusell a l'OTTO.*)
Aquesta arma...

OTTO, *entregant-la*

Teniu. (*El CAPORAL la pren i en fa entrega a un dels soldats.*)

OFICIAL *al* CAPORAL

Emporteu-se'l

ELISABETH

Caient de genolls als peus del capità

Oh, no, senyor, clemència, jo us ho imploro! És innocent! És innocent!

OTTO

Imposant-li silenci amb una mirada

Elisabeth!

PARE

Pietat, pietat per ell!

OFICIAL

Prou ja! Aparteu-vos!

(*Els dos soldats que feren el registre se'n han endut el pres per la porta forana.*)

CAPORAL, *apart al* OFICIAL

Aon?

OFICIAL, *apart al* CAPORAL

Aquí fora mateix i desseguida. (*Signant la porta dels fons.*) Aquesta porta assegureu-la bé.

(*Se'n va l'OFICIAL, seguit dels dos soldats que encara restaven vetllant la porta del fons, i darrera de tots el CAPORAL qui, un cop a fora, ferma la dita porta amb la clau que se n'endú.*)

ELISABETH

Precipitant-se amb desesperació contra la porta, bon punt ha eixit el CAPORAL

Oh, no! Que això és un crim! Atureu-vos! (*Forcejant debades per a obrir.*) Ah, l'han tancada! (*Cridant més fort.*) Que és un dels vostres el que aneu a matar!

KATIA, *corrent cap a n'ella*

Oh, per Deu, calla, que és ton germà a qui perts!

ELISABETH, *criant encara*

Assassins! Fratricides!...

KATIA

A viva força l'ha treta de vora la porta i li ha tapat la boca

Calla!

PARE, *pres d'una inmensa desolació*

Per què, Senyor, als teus així abandones?...
Oh, l'infelís!

(*Se sent una gran descàrrega al defora.*)

ELISABETH

(Que ha conseguit desfer-se de sa cunyada, fa un xiscle estrident i torna a córrer vers la porta, cridant desesperada): Ah, mort! Mort! L'han fusellat! Els lladres! Els assassins...!

(Tot d'una calla, sentint-se no més que el seu panteig, tràmpera un instant, i a punt de caure a terra, KATIA corre a sostenir-la amb els seus braços. Un cop en ells, trenca en grans sanglots que duren fins a caure el teló. En el mateix instant, atret per la descàrrega, apareix l'ALBERT, tot inmutat, per la porta del barri, vestint el capot de l'OTTO. Resta inmòvil, dret al marxapeu.)

PARE, *adonant-se de l'ALBERT*

Albert! Fill meu! Els odis davant la mort s'aturin. *(Se lleva el barret i diu amb dolorosa compunció):* Deu l'hagi perdonat!

ALBERT

(Que ha pres un xic més d'escena, i que atuit pel conjur del seu pare, ha anat acalant el front, acaba per alçar la testa, i girant els ulls enlaire, diu amb veu ofegada i intensament conmosa): Que en Gloria el tinga!

TELÓ

Aquesta obra fou estrenada en el teatre del Centre Castellarenc, de Castellar del Vallès, la nit del 26 de Desembre de 1914, amb ocasió d'una vetllada a benefici dels infants belgues, orfes per causa de la guerra, baix el següent repartiment:

Elisabeth, donya Antonia Vallvé; *Katia*, donya Susagna Molgosa; *Albert*, don Sebastià Sellent; *Pare*, don Josep Casals; *Doctor*, don Ricart Benasco; *Otto*, don Marian Rumeu; *Oficial*, don Ramón Mateu; *Caporal*, don Antònn Girbau; *Soldats*, don Francesc Valls, don Francesc Rocabert i don Jaume Torras.

Direcció escènica, de l'autor.

Foren uns bons amics de l'autor — meritíssims aficionats a l'art dramàtic — els qui, amb el concurs de les distingides actrius en el *repartiment* esmentades, estrenaren aquesta obra en lloc, data i ocasió també expressades abans. A tots ells remercia l'autor l'acuradíssim art que posaren en l'interpretació de llurs respectius papers, remerciament que fa extensiu als altres amics, tant com aquells benvolguts, que volgueren encarregar-se dels diversos serveis escènics amb tant bon zel com si de cosa propia curessin. I per a que aquest deute de sentit agraiment resti del tot confessat, sinó pagat amb aquestes ratlles, vol l'autor fer constar l'obligació en què van deixar-lo al reputat escenògraf senyor Ros i Güell, autor de l'esplèndida decoració amb que l'obra fou presentada, i els senyors Gual, Alarma i Massana, que en les respectives especialitats, en les quals són peritíssims, assessoraren i documentaren a l'autor per a la major propietat de la *mise en scène*.

ADVERTIMENT

Amb objecte de conseguir una impresió d'exotisme en el llenguatge que parlen els personatges d'aquesta obra, l'autor ha volgut donar al diàleg el caient rítmic i l'entonació lírica que hi son d'apreciar, cosa que exigeix per part dels actors i dels aficionats que representin aquest *epissodi*, un estudi perfecte de llurs *caudals*, ja que qualsevol alteració d'una frase, per insignificant que fos, a més de produir una desagradable dissonancia, perillarí de desvirtuar l'efecte que s'ha tractat d'obtenir.

NOTES

La decoració amb que fou estrenada aquesta obra, i de la qual se'n acompanya un bocet en el present exemplar, es troba de lloguer en els obradors d'escenografia del senyor Ros i Güell, carrer de Tamarit, 114.

Els elements per a l'apropiat vestuari dels personatges, d'acord amb les indicacions dels figurins, que s'acompanyen també amb aquest exemplar, poden trobar-se a la sastreria Malatesta, carrer Nou de la Rambla, 14, primer pis.

OBRES

DEN MANUEL FOLCH I TORRES

<i>La Cugula</i> , drama en tres actes.	2	Ptes.
<i>De bon tremp</i> , drama en tres actes. (2. ^a edició)	2	»
<i>Reixes enfora</i> , drama en tres actes	2	»
<i>Les ales de cera</i> , comedia en dos actes.	1,50	»
<i>L'oncle rector</i> , comedia en dos actes.	1,50	»
<i>La germaneta</i> , comedia en dos actes	1,50	»
<i>Un interior</i> , comedia en un acte.	1	»
<i>Duetto</i> , pas de comedia. (Un acte).	1	»
<i>La sabia casualitat</i> . Farsa. (Un acte).	1	»
<i>Un joc de cartes o Memorialistes amb lletra menuda</i> , sainet en un acte.	0,75	»
<i>Extrems que's toquen</i> . Diàleg. (Un acte)	1	»
<i>Dissabte de Gloria</i> . Comedia en un acte	1	»
<i>A sang i a foc</i> . Episodi dramàtic. (Un acte)	1	»
<i>En Misèria</i> , monòleg. (1)	1	»
<i>De quan les besties parlaven</i> (2). Lli- bre de faules. (Agotat)	1	»
<i>Encara parlen les besties</i> (2). Llibre de faules.	1	»

(1) Publicat en el *Calendari ¡Cu-cut!*, edició de 1912.

(2) De la *Biblioteca Patufet*.



ru: Una pesseta